

Sveriges internationella adoptionsverksamhet

– lärdomar och vägen framåt

Pressträff den 2 juni 2025

Anna Singer, särskild utredare

Camilla Waltersson Grönvall, socialtjänstminister

Uppdraget

- Utreda och klargöra förekomsten av oegentligheter i den svenska internationella adoptionsverksamheten och hur svenska aktörer agerat i samband med oegentligheter.
- Analysera reglering, organisering och processer samt olika aktörers ansvar och roll i den internationella adoptionsverksamheten.
- Utreda behovet av adoptionsspecifikt stöd och lämna förslag på hjälp- och stödinsatser och hur de bör organiseras.
- Ta ställning till hur barnrättsperspektivet och rättssäkerheten kan stärkas i den framtida internationella adoptionsverksamheten.

Det har förekommit oegentligheter i de internationella adoptionerna till Sverige

- Bekräftade fall av handel med barn under varje årtionde från 1970- till 2000-talet, främst i privata och enskilda adoptioner.
- Barn har i en del fall adopterats utan frivilligt och informerat samtycke från föräldrarna.
- Det har förekommit falska uppgifter och felaktigheter i adoptionsdokument.
- Brister i dokumentation om barnet.

Barnets bästa har inte alltid säkerställts

- De svenska aktörerna har inte i tillräcklig utsträckning säkerställt att barnen blivit tillgängliga för adoption på rätt sätt.
- Centrala uppgifter för att tillgodose rätten till kännedom om ursprung har ofta saknats.

Svenska aktörer har inte agerat tillräckligt kraftfullt när oegentligheter uppdagats

- Tillsynsmyndigheten och adoptionsorganisationerna har löpande fått uppgifter om oegentligheter.
- Regeringen kände tidigt till oegentligheter i privata adoptioner.
- De svenska aktörerna har vidtagit vissa åtgärder, men de har inte varit tillräckliga.
- Tillsynsmyndigheten och adoptionsorganisationerna har inte alltid eftersökt mer information eller kritiskt granskat uppgifter om oegentligheter.

Vad är förklaringen till bristerna?

- Syftet med verksamheten har varit att underlätta adoptioner.
- Verksamheten har präglats av stor tillit mellan aktörerna i Sverige och samarbetspartners i utlandet.
- Hög risktolerans.

Vad är förklaringen till bristerna?

- Regleringen har inte varit utformad för en effektiv kontroll och för att förhindra oegentligheter.
- Adoptionsorganisationerna har haft stor frihet att utforma adoptionsverksamheten.
- Tillsynsmyndigheten har inte haft tillräckliga verktyg och förutsättningar för en effektiv tillsyn och tolkat sitt tillsynsuppdrag snävt.
- Socialnämnder och domstolar har haft ett stort ansvar men en otydlig roll.
- Sveriges ratificering av 1993 års Haagkonvention har i praktiken inte stärkt rättssäkerheten i den svenska internationella adoptionsprocessen.

Åtgärder med anledning av konstaterade oegentligheter

- Sverige bör ratificera konventionen till skydd för alla människor mot påtvingade försvinnanden.
- En offentlig ursäkt
 - Staten behöver erkänna de kränkningar av mänskliga rättigheter som har skett inom den internationella adoptionsverksamheten samt de konsekvenser detta har medfört för adopterade personer och deras familjer samt be om ursäkt.

Ett stärkt och långsiktigt adoptionsspecifikt stöd till adopterade personer och deras familjer

- Ett nationellt resurscentrum för adopterade personer och adoptionsfrågor ska etableras och erbjuda:
 - Adoptionsspecifikt samtalsstöd.
 - Stöd vid ursprungssökning.
 - Stöd vid misstanke om oegentligheter.
 - Webbportal och allmän rådgivning via telefon, exempelvis i frågor om arkiv, DNA och juridiska frågor.
 - Mötesplatser och forum för erfarenhetsutbyte.
 - Kunskapshöjande stöd till närstående, allmänhet och till yrkesverksamma som i sitt arbete möter adopterade personer.

Resebidrag och nationell DNA-databas

- Adopterade personer ska ha rätt till ekonomiskt bidrag för resa till ursprungslandet.
 - Bidrag på upp till 25 procent av prisbasbeloppet (14 700 kronor i dagens penningvärde).
- Rättsmedicinalverket och MFoF ska ges i uppdrag att utreda förutsättningarna för inrättande av en nationell DNA-databas för adopterade personer.

Den framtida internationella adoptions- verksamheten

- Förslaget är att verksamheten med att förmedla barn för adoption till Sverige avvecklas.
 - Verksamheten med att förmedla barn för adoption är kraftigt avtagande, såväl i Sverige som i övriga länder.
 - Adoptionsförmedling kan hindra en långsiktig utveckling för att förbättra barns livsvillkor i ursprungsländerna.
 - Sverige kan inte garantera att det inte förekommer oegentligheter i de länder som vi samarbetar med.
 - Utifrån dagens situation är internationell adoptionsförmedling inte längre en hållbar lösning för att skydda barn som grupp.

Stärkt kontroll av adoptioner över landgränser

- Staten måste ta ett större ansvar för att säkerställa att en adoption över landgränser är till barnets bästa och att processen är rättssäker.
- MFoF ska få lämna tillstånd till internationell adoption om det finns ett personligt förhållande mellan sökanden och barnet.
- MFoF ska pröva att förmedlingssättet är tillförlitligt och att adoptionen är till barnets bästa.
- En ansökan om adoption av ett barn från ett annat land får endast tas upp till prövning av svensk domstol om MFoF gett tillstånd till adoptionen.

Sveriges internationella adoptionsverksamhet

– lärdomar och vägen framåt

Pressträff den 2 juni 2025

Anna Singer, särskild utredare

Camilla Waltersson Grönvall, socialtjänstminister